

PLIF-mytt

PERSON- och LOKALHISTORISKT FORSKARCENTRUM OSKARSHAMN

En gästgivaregårds anrika historia

Staby gästgivaregård i sin glans dagar

Foto ur Ernst Svensson Hammarbys arkiv.

Gästgivaregården efter branden 1939

Foto ur Ernst Svensson Hammarbys arkiv.

I detta nummer: Christina Dannesäters dokumentation

Kallelse

PLF i Oskarshamn håller Föreningsmöte

lördagen den 17 maj klockan 14.00
i Fågelfors hembygdsförenings lokal
i hembygdsparken Bruksgatan 64

Mötesförhandlingar

Roland Karlsson berättar om Fågelfors bruks nästan trehundraåriga historia

Forskningshjälp med datorer och information om CD-skivorna

Kaffe för försäljning

Välkomna!
Styrelsen

PLF:s styrelse och uppdrag under verksamhetsåret 2014/2015

Namn	Uppdrag	Telefon	E-post
Sam Blixt	ordförande, dataansv.	0491 - 151 28	sam.blixt@telia.com
Anders Thunberg	v. ordf, redaktör	0491 - 76 64 11	anders.0491766411@telia.com
Leif Rydström	sekreterare	0499 - 131 88	leif.rm@telia.com
Edith Carlsson	v. sekr., ansv. brevfr.	0491 - 930 14	elga@telia.com
Anders Rotviker	kassör	0491 - 620 11	anders.rotviker@telia.com
John-Olof Dillström	v. kassör	0491 - 919 22	j-o.d@hotmail.com
Britt Maria Ekstrand	ansv. mailfrågor, dataansv.	0491 - 186 55	bm.ekstrand@telia.com
Birgitta Dahleman	biblioteksansvarig	0491 - 181 01	b.dahleman@hotmail.com
Gunnar Håkansson	styrelseledamot	0491 - 175 83	gunnar.hakansson@telia.com
Ingvar Andersson	suppleant	0491 - 183 59	ingvar.an@hotmail.se
Ulf Waltersson	suppleant	0490 - 720 68	ulf@waltersson.com
Sven-Åke Fogelqvist	suppleant	0491 - 154 93	fogelqvist.sven-ake@hotmail.se
Leif Norrgård	valberedning	0491 - 811 58	prostenleif@hotmail.se
Olov Ryner	valberedning	0491 - 511 00	olov.ryner@hogsby.net
Christina Dannesäter	valberedning	0491 - 240 47	christina.dannesater@hogsby.net
Morgan Corneteg	hemsida och CD-skivor	0491 - 774 38	morgan.corneteg@telia.com

PLF-nytt, medlemstidning för Person- och Lokalhistoriskt Forskarcentrum, Oskarshamn.

Utkommer fyra gånger per år. Upplaga 1 900 exemplar.

Manus till artiklar och andra skriftliga bidrag sändes till

PLF, Box 23, 572 21 OSKARSHAMN

eller **E-postadress: anders.0491766411@telia.com**

PLF har också en hemsida **www.plfoskarshamn.se**

Bidrag kan också sändas till e-postadress: **info@plfoskarshamn.se**

Utdrag ur artiklar får göras med angivande av källa och författare.

PLF-nytt nr 110 utkommer den 20/8 2014

I redaktionen: Anders Thunberg (ansvarig utgivare). Övriga styrelsemedlemmar deltar i det redaktionella arbetet.

Ordföranden har ordet

Vid styrelsemötet den 5 februari kom Christina Dannesäter med förslaget att flera i PLF borde jobba med lokalhistorisk forskning. Det ingår ju i namnet, därför borde det innehålla mera av detta än bara släktforskning.

Styrelsen höll också med om detta. Vi får därför uppmana alla forskare i framför allt Kalmar län att hjälpa till med inventering av olika former av lokalhistorisk forskning och dokumentation som förekommer i socknarna.

Det kan gälla allt från bydokumentation och gårdsforskning till torpinventering. För närvarande är det arbetet med registre-

ringen av födda, vigda och döda i Vimmerby, Västerviks kommuner samt Östergötland, som är brådskande till framställningen av version 3 av CD-1, som är mest aktuell till sommaren, då vi tänker premiärsälja den vid släktforskardagarna i Karlstad i augusti.

Vid nästa föreningsmöte den 17 maj befinner jag mig på vägen mellan Stockholm och Berlin till Sicilien för att med min familj tillbringa en vecka på denna medelhavsö, där ingen av oss har varit tidigare.

Hoppas att det blir ett intressant möte i Scoutstugan, Fågelfors Sockens Hembygdsförenings lokal.

Sam Blixt

Uppmaning

till PLF:s medlemmar!

Styrelsen uppmanar PLF:s medlemmar att lämna in de sockendokumentationer som finns och bilda studiecirkel eller andra sammankomster för bydokumentationer.

Demonstrationer av PLF:s databas och CD-skivor har skett vid

SPF, Vuxenskolan, Oskarshamn den 3 februari

Mönsterås Bibliotek den 22 februari

PRO. Åaskolan, Oskarshamn den 7 mars
Smältebro-Veningehult Vägsamfällighet

Smyrna kyrkan, Smältebro den 10 mars

Släktforskningens dag, PLF-lokalen, Oskarshamn den 15 mars

RTP Personskadeförening, Folkhögskolan, Oskarshamn den 28 mars

CD 1 omfattar 50 socknar i Östergötland och norra Kalmar län

CD 2 Omfattar mellersta Kalmar län och östra Jönköpings län

CD 3 omfattar södra Kalmar län och en del församlingar i

Blekinge och Kronobergs län

CD 4 omfattar hela Öland

OBS Nya versionen av CD-2

För mera detaljer om innehållet och hur Du betalar, gå till

<http://plfoskarshamn.se/> och klicka på "CD-skivor", eller

Priset på skivorna är 400:-, för PLF-medlemmar 300:-

PLF-medlemmar, som har köpt CD-1 - CD-4, Version 1,

betalar endast 150 kr om de anger både medlemsnummer i PLF

och serienummer på gamla versionen av CD-1 - CD-4

Plusgiro 40 09 38-7 eller bankgiro 386-0475

Observera! Glöm ej portot som är 35 kr/försändelse

PLF, Box 23, 572 21 OSKARSHAMN

Gästgivaregården

1466-1500- 1527-1537-1561 -1649-1801-1827 -1939.

Vi tar nu del av följande reportage införda i Barometern med olika författare, och tillägg av Ch. Dannesäters, forskningsresultat.

Stabygårds historia är gammal.

Var kloster ägd på 1400-talet.

Ur lokaltidningen med Torbjörn Andrae från den 23 september 1983 som journalist.

Urklipp/Bidrag från Stig Karlsson, en av våra guider i samband med Staby dok, tidigare boende i Husargatan, på Husartorpet Stabbhult. Nu bosatt i Kalmartrakten.

En vägfarande som från Kalmar färdas landsvägen mot Högsby kan icke undgå att lägga märke till den slottsliknande byggnad som ligger uppe på höjden väster om minnesstenen över Staby skvadron och inte så långt från "skansen", en gång ett värn mot anfallande danskar. Nyfikenheten är väckt och vi får så småningom veta att den nuvarande huvudbyggnaden på Staby gård uppfördes året 1830 av dåvarande ägarna Albert Westerström och dennes svåger, lantmåteridirektören Lundgren.

Staby gårds historia är dock äldre än så. Sålunda ägdes Staby redan på 1400-talet av Vadstena kloster och hade 1466 två arrendatorer. Omkring år 1500 brann den ena gården, vilket tyder på att här skulle ha funnits två Stabygårdar tillhörande klostret i Vadstena.

I enlighet med Västerås riksdags beslut 1537 drogs klostrens "överflödiga inkomster" in till kronan och Staby gård blev nu statligt gästgiverihemman och skjuthåll. Men abbedissan i Vadstena uppgjordes att kungen (då Gustaf Wasa) skulle övertaga förvaltningen av Staby gård och i stället giva nunnorna i Vadstena "ett överenskommet underhåll i mat, andra förnödenheter och penningar". Och det lär icke hava gått någon nöd på dem, enligt Peder Svarts krönika!

I drottning Kristinas lag 1649 stadgas också om väghållning och snöplogning samt om uppsättande av milstolpar. Alla de milstolpar av sten och järn som finnes uppställda här och där utefter vägarna härstammar således från 1600-talets senare del. Läs gärna Abodadok förf. av Ch. Dannesäter, finns på Biblioteket i Högsby och på Kalmar Läns museum, eller res gamla vägen från Sinnerbo skola upp till Byn Aboda, där det finns gamla vägstenar. Även mellan Högsby och Långemåla, hittar Du flera milstolpar.

Staby gästgivaregård tillkom efter 1561 års förordning. Den låg länge inne i byn, där krögaren även upplät lokalen för tinget, som brukligt var på den tiden. Landshövdingen uppger i en redogörelse till Kungl. Majt. 1669: *Tingzätet är och tjänligt nogh och beläget uthi Staby byy uthi Högsby socken, dher och krögaren boor.* Vid denna tidpunkt var gästgiveri- rörelsen i Staby av ganska stor omfattning och utökades ytterligare, när ett militärt övningsfält förlades i Staby.

Till tinget kom mycket folk, som behövde mat, logi, skjutsar och inte minst öl och brännvin.

Gästgivare var på 1660-talet Nils Jonsson och efter hans död drevs gästgiveriet vidare av hans hustru Ingeborg Fredriksdotter. (*Detta är anfäder till Ch. Dannesäter m fl. på mors sida.*)

1827 flyttades gästgiveriet till den plats där nu en minnessten rests, och här uppfördes en pampig gästgivaregård, som dock brann ner 1939.

Gästgivareskjutsarna från Staby kördes till Åby i Fliseryd, Bötterum, Aboda, Grönskåra, Fagerhult, Fåglebo, Tillingeberg Mörlunda och Bockara.

Från gaveln mot Gustav Vasas väg och vägen låg en krog, som senare revs då gästgiveriet väl fyllde sin uppgift. Se även försättningsbladet till denna dokumentation.

Taxan i Gästgiveriet var låg. 1889 betalades 1,12 kr per häst och nymil. Från Staby till Berga station betalades 78 öre. Även mat och logi var billigt. 1869 fastställde tinget i Staby och länsstyrelsen i Kalmar följande taxa:

Måltid med 3 rätter	75 öre
Husmanskost	50 öre
1 butelj öl el s k bira	25 öre
1 " svenskt öl	12 öre
1 kanna svagdricka	12 öre
1 talgljus	8 öre
1 säng med rena lakan	50 öre
1 " " " för betjänt	25 öre
(Fick betjänten ligga i använda lakan?)	
1 eldbrasa av björk eller al	10 öre
1 " " gran eller tall	5 öre
1 kanna korn	25 öre till hästen
1 " havre	15 öre " "
20 skålpund hö	50 öre
1 tråg ärtsoppa	6 öre

Denna förteckning kommer från Ingvar Emrins bok, vilken jag erhållit av sonen Jan-Erik Emrin.

För den intresserade finns regler och avtal enligt gästgiverilagen angiven i min (Christina Danne-säters) Abodadokumentation. Finns på Biblioteket Högsby Läns Museum.

En senare **förordning av 1734** stadgades också att **vid gästgiverigårdarna skulle finnas "gästgifwaretaflor"**, som angav taxan och avståndet till nästa gästgivaregård: **Wid hwarje gästgifwaregård skal en tafla sättas ut som wiser mihltalet til nästa ombyte och huru mycket i båta och hästalego betalas bör**" All ersättning fastställdes i särskild taxa av landshövdingen, som också övervakade ordningens efterlevande och de resandes rätt.

"Hwilken gästgivare eller forman ej hafwer sin tafla ute eller tager mer för häst eller annat än stadgat: han böte första resan tiju daler, annan gång dubbelt....."

Detta enligt 1734 års lag.

Nu förstår vi vilket liv och rörelse här fanns i Staby på 1600-1800-talen. Under Abodadokumentationen finns mera om tillvägagångssättet och lagar runt gästgiveri m m. Dokumentationen författad av Ch. Danne-säter finns på Högsby Bibliotek och på Kalmar Läns museum.

Från Staby by flyttades gästgivaregården 1827 och uppfördes på andra sidan vägen. Om hur det var där berättar en resande, som anlände till gästgivaregården omkring kl. 10 om aftonen: Alla hade lagt sig då vi kommo in i salen. En och annan reste sig från sin hårda bädd. Äfven ett påklätt fruntimmer. **De voro fångar, inkvarterade här till i morgon bittida. Flickan var blekingska. Tvänne fånggevaldiger lågo afklädda i en säng mitt på golvet. Vi fick tvänne rum, ett på vardera sidan om stora salen. Pigan tillsades att bestå fångarna med en sup vardera, då de skulle resa morgondagen."**

Gamla Anor. En av de bäst bevarade gästgivaregårdarna är Bötterums gästgivaregård. "Ett förnämligt kulturreservat från 1753, inrymmande 10 rum med museisamlingar. Gården är historisk tingsplats med gästgiveri, vars anor går tillbaka till tidigt 1600-tal", enligt Långemåla hembygdsförenings broschyr. Ett annat kulturminnesmärke av ovanligt slag är också klosterruinen vid Kronobäck, som minner om den tid då Johaniterklostret, det tidigare helgeandshuset, var ett härbärge för sjuka och fattiga men också ett "gästgiveri" för resande.

En annan skribent var Jonas Stolt, vilkas anteckningar vi läser med nöje. Jonas Stolt skriver så levande, att vi kan se landskapsbilder och händelser passera revy.....

Om gården Staby får jag nämna att gästgiveri-byggnaden var ett gammalmodigt hus, som står på samma plats, där den vita byggnaden står, och till höger herrskapsbyggnaden, samma som nu fast med brutet röste och en röstkammare i vardera gaveln. Tingshuset, vari vi blevo avmöntrade till beväring 1833, var ett urgammalt lågt hus till vänster. Mitt i gatan mellan gården och trossboden stod den usla tjuvkistan (arresten och där bredvid spöpålen). Linden på gården, var då bara barnet. År 1833 bärgades hö på hustaken, som på en bördig äng. Jag tror mig minnas, att det nya tingshuset byggdes 1834 eller 1835. Detta hus var storartat för sin tid. Byggmästaren hette Ekman och bodde då i Stenholmska huset vid kyrkan. Timret högs vid Stockebäcken.

Sedan flyttade gästgivaregården till det ställe, där den nu står, och hela gården omskapades. Där nu gästgivaregården står, var förr vid vägkanten en brännvinskrog, som kallades Staby skans. Krögaren betalade arrendet till gårdens hus och rörelse. Sådana krögarehus funnos vid Odensvi, s k Berget, vid Hanåsa, "Hanåsa krog", vid Fliseryd, vilket kallades för värdshuset. Alla dessa voro lika med en stor rymlig stuga och inga andra möbler än grova sittbänkar och en disk. Dessutom kammare, kök och en skräpvind för hushållet. En kvist var alltid på dessa stugor i stället för förstuga... skriver Jonas Stolt

Och visst känner vi historien, när vi passerar milstolpar utmed vägarna i vår kommun efter att ha läst dessa reportage. Vi skall också vara mycket tacksamma för de människor som nedtecknat sina upplevelser, sina minnen och vad de läst i olika sammanhang.

Annan plats för gästgivaregården.

Reportage ur Barometern den 21 dec -06. Med Ebon Rampe som författare.

Efter 1561 års förordning startades Staby gästgivaregård. Enligt Ebon Rampe, Högsby, som studerat Högsbys historia, låg gästgivaregården länge inne i byn, där krögaren upplät lokaler för tinget.

Gästgivaregården flyttades 1827 från Staby by upp till Kalmarvägen och intill den plats, där det 1933 restes en minnessten över Staby Skvadron, säger Ebon Rampe.

Gästgivaregården var en förnämlig byggnad och utgjorde ett vackert exempel på gammal byggnadskonst.

Där fanns en stor krogسال med disk och väggfasta bänkar samt i övrigt på nedre planet kök och fina gästrum. I sin glans dagar var gästgivaregården säkert en av de mest livliga platserna i anslutning till Högsby.

Gästgivaregården ödelades av en brand 1939.

Från 1919 användes huset till arrendatorbostad. Otto Samuelsson ägare av sterbhuset och sonen Erik Samuelsson var arrendator när huset brann. Det var en soteld, som utlöste branden enligt pressen, men flera personer har oberoende av varandra talat om att elden kanske uppkom genom "penganöd"

Ytterligare bekräftelse: **År 1827 flyttades gästgivaregården upp till Kalmarvägen** intill den plats där 1933 minnesstenen över Staby skvadron restes. På denna plats hade tidigare legat en brännvinskrog, kallad Staby skans, vars krögare betalat arrende till ägaren av Staby Gård för "hus och rörelse". En liknande krog fanns för övrigt också vid Hanåsa, "Hanåsa krog", samt i Fliseryd. Brännvinskrogen ersattes alltså 1827 av Staby gästgivaregård. Enligt 1734 års lag ålog det gästgivaren "att sälja win och öl, kanne och stopetals och hålla matvaror som han gitter och förmår hålla. husmanskost och dricka, säng, ljus och wed och hästfoder för vägförande" etc.

Enligt kyrkobokföringen finner vi Staby skans 1801 d v s ovannämnda brännvinskrog.

Förnämlig byggnad.

Staby gästgivaregård var en förnämlig byggnad, ett fint exempel på gammal svensk byggnadskonst. Där fanns till höger en stor krogسال med disk och väggfasta bänkar samt i övrigt på nedre planet kök och fem gästrum. **Tyvärr brann gästgivaregården ned 1939.** I sin glans dagar var gästgivaregården säkert en av de mest livliga platserna vid Högsbyvägen genom sin belägenhet intill den gamla lägerplatsen vid Staby, övningsplats för Calmare regemente och Staby skvadron. På grund av platsens betydelse som tingsställe och militär mötesplats samlades ofta mycket och ansvarsfullt folk till den stora ståtliga gästgivaregården. Högsby har ju sedan urminnes tider varit tingsäte.

Vi erindrar oss Tingeby tings- och rättareplats, senare Staby tingsstuga och gästgivaregård uppe i Staby by (mitt emot Hults gård) och längre fram det 1834 uppförda tingshuset. Senare blev nu Tingshuset Högsby lantmannaskola.

Se särskilt avsnitt om Lantmannaskola och Lant-hushållsskola i denna dokumentation.

Om Staby gård är slutligen att säga att gården, 1883

av konsul G E Broms, överläts till översten C G Hult, vars efterlevande övertog gården 1912 och allfort äger och brukar densamma.

Skriver TORBJÖRN ANDRAE Major vid Eksjö regemente

Gästgivaregårdar i Handbörds och Asbolands härad.

Urklipp ur Barometern/Oskarshamnstidningen den 15/12 1984 med författare Torbjörn Andrae. Ebon Rampe Högsby har förmedlat denna artikel till sammanställaren Ch. Dannesäter av bydok Staby.

Förenat med livsfara. Att det var vanskligt och förenat med livsfara att ge sig ut och resa förr i världen visar den skylt som i dag ännu 1884 finnes uppsatt på stora allfartsvägen från Stockholm till Göteborg, just där vägen går in mot norra Bohuslän: "**Här må envar sin själ åt GUD befalla, ty här går vägen mot Uddevalla**". Skylten finns kvar än idag, trots att det är mer än 400 år sedan den sattes upp och att det förvisso inte utan anledning som Birger Jarl på 1250-talet instiftade fridslagarna om hemfrid och kvinnofrid.

Stigmän och fredlösa fanns det gott om i skogarna, där de gjorde livet surt för de resande, och natthärbärgestod som regel inte att få annat än i de kloster, hälgeandshus och prästgårdar, som till äventyrs låg utefter färdvägen. Ett typiskt exempel på detta är Kronobäck söder om Mönsterås, Johaniteorderns kloster sedan 1479.

Det är först med Erik XIV: s förordning av år 1561 om "tavernor och gesthus", som det blir visst system i landsvägstrafiken och gästgiveriverksamheten i landet. Erik XVI var föresten själv ofta på resande fot. Bönder, som upprättade gästgiveri, fick en viss skattelättnad mot det att de tillhandahöll "skjuts, kost och husrum" till i första hand Kronans folk. Övriga resanden skulle betala skälig ersättning enligt en särskild taxa. Kronans folk skulle också erhålla fri hästskjuts till nästa gästgivaregård. En av de äldsta gästgivaregårdarna i Kalmar län är Staby gästgivaregård vid Högsby.

Staby blev gästgivaregård redan 1527, då det tidigare klostret drogs in till Kronan av Gustaf Wasa. Länge låg det inne i Staby by där krögaren också som sed var upplät lokaler för tinget.

I Kalmar län kom de äldsta gästgivaregårdarna att ligga vid riksvägen från Kalmar norrut i ordning Ryssby, Ålem, Bötterum, Staby, Tillingeberg, Mörlunda, och Hulingsryd.

Vi kan även följa dessa orter i beskrivningen om Postverket.

Skyldigheter. I drottning Kristinas år 1649 fastställda "Krögare och Gästgiver Ordning" var noga angivet de skyldigheter som ålåg en gästgivare. För krögaren på Tillingeberg gästgivaregård gällde sålunda: Tillingeberg skjutsar till Mörlunda 1 mil, till Staby 1,5 mil och Århult 2,1/8 mil samt till Mörlunda och Högsby socknar, underhåller 4 egna och allenast 14 skjutslagshästar varföre när svårt väglag infaller 4 hållhästar bör där hållas. "Detta enligt häradsfogden Graelius som fortsätter. "Från vägen mellan dessa båda sistnämnda gästgivaregårdar synes i väster vid byn Tulunda kyrkoherdebostället Lundtorp, där fordom Odens offerlund förmenas ha varit samt ¼ mil från Tillingeberg säteriet Ryningsnäs." I övrigt skulle gästgivaren vara skyldig hålla "nödiga sängkläder, linne, bordstyg, hus och ved, enchelt och dubbelt brännewin, öl och swagöl, korn och hafra, hö och halm till hästarna." Och minsann: det skulle finnas tre våningar eller motsvarande, en för adelsmän, en för "annat hederligt folk" samt en för "gement sällskap !" Vidare skulle där finnas stall för 24 hästar, slädar, kärror och vagnar samt ridsadlar, "äfwen för qvinnor".

I forskningen och sammanställningen om Gästgiveri- verksamheten i Staby, förekommer kanske upprepningar av samma ämne, men för att inte utelämna något för läsarna väljer jag Ch.D. att återge de olika författarnas framställning.

En person som släktforskat är Stephan Kullberg. Uppväxt nere vid brofästet vid Tingebrö. S. Kullberg lämnade Ch Dannesäter sina forskningsresultat över släkten, som då framförallt har gästgivare i sina anor, vilket nu är ytterligare historia om Staby och Gästgiveri- verksamheten.

Vi tar också del av övriga prominenta släkten, och får på detta sätt ytterligare historia från vår bygd.

Gästgivare genom tiderna: Staby N:r 1.

Gästgivare och Länsman Christopher Jordan

Levnadsbeskrivning: Christopher Jordan född 28/2 1697 i Lilla Ekerhult. Christopher kom till Högsby som länsman 1719.

Redan samma år gifte han sig den 20/12 1719 med Elisabeth Staf, f. 10/2 1704 i Staby, vars fostermor Elisabeth Rummel hade gift sig med prosten Cladius Fock i Högsby. De bodde den första tiden i Skurebo, men ville flytta till Staby, och dit kom de också 1727 eller 1728 och övertog då gästgiveriet, där Elisabeth var född. Christopher dog 1731, men det finns inga noteringar om detta i begravningsboken. Elisabeth dog 30/3 1704.

Barn: Johan Lorentz Jordan f. 10/2 1720 i Skurebo,

Högsby. Gästgivare död 28/1 1791

Peter Jordan f. 25/8 1723 i Skurebo, Högsby Tracteur död 2/6 1782

Olaus Jordan f ? / 12 1727 i Högsby församling, Kalmar län, Torpare död 18/4 1802 i Högsby församling

Levnadsbeskrivning: Elisabeth Staf f. 10/2 1704, dotter till gästgivaren Lars Staf och kyrkoherdedottern Maria Palmberg. När hon var drygt 4 år dog hennes moder och fadern gifte om sig med Elisabeth Rummel. Eftersom hon knappast hade några minnen av Maria kom hon att betrakta Elisabeth som sin mamma. Vid 12 års ålder blev hon faderlös och styvmodern gifte om sig med kyrkohedern i Högsby i Högsby Cladius Fock.

Innan Elisabeth ännu fyllt 16 år hade hon gift sig med den till Högsby nykomne länsmannen Christopher Jordan. De bosatte sig på länsmansbostället i Skurebo, (se gärna Skurebodok), men trivdes inte där utan ville flytta till Staby. Där var det säkerligen bekvämare och dessutom var ju Elisabeth född där. Det skulle nog dröja till 1728 innan de kunde flytta och då övertog de gästgiveriet där. Elisabeth hade alltså kommit hem igen. I äktenskapet föddes 3 pojkar och lite förvånad blir man när man ser vilka faddrar barnen hade. Det var på denna tid vanligt att ha ett par släktingar från vardera parten som faddrar. Vid äldsta sonen Johan Lorentz dop var följande faddrar:

Kaptenen Johan von Gerdtén på Berga Gård,

Kaptenen Hans Achates von Hausswolf (kommendant på Karlssvärd)

Komminister Sevelin (i Högsby 1711-1731), Petter Staf Prostinnan Elisabeth Rummel (styvmor till Elisabeth)

Inspector Fock (troligen broder till prostén)

Jungfru Eva de Besche (Johan von Gertens svägerska)

När andra sonen Petter, döptes var faddrarna:

Erick i Skurebo (troligtvis någon granne)

Jon i Staby

Hustru Aina Sevelin, Hammarby (komministerns hustru).

Vid tredje sonens Olaus, dop var faddrarna: Kaptenen Rotlieb (ägare till Bjärshult) inte långt från Skurebo.

Daniel Fock (kyrkoherdens broder)

Torasten i Kolsrum

Hustru Ingeborg.

1731 dog Christopher Jordan, men detta finns ej inskrivet i begravningsboken i Högsby och möjligen begravdes han i annan församling.

Elisabeth gifte om sig 1732 med Sven Berg, som blev

gästgivare i Staby. I detta äktenskap föddes 3 döttrar och en son.

Vid dottern, Maria Elisabeths, dop var faddrarna:

...iri Holmberg

Magnus Cedergren

Hustru Liskens i Mörlunda

Vid sonen Christoffers dop var faddrarna: Kapten Smitt, Fänrik Kruse, Prostinnan Christina Braunenskiöld, dennes dotter Jungfru Anna Christina Galle.

Vid dotter Margareta Elisabeths dop hade Sven och Elisabeth samlat gräddan av traktens förnäma personer som faddrar:

Överste Caleb de Frumerie, Överstelöjtnanten Baron Ludvig Fock, Majoren Samuel Anckarstierna, Major Baronen David Melchius Kruse, Majoren Carl Rotlieb, Fru överstelöjtnantskan Julia de Besche, Magisterskan Margreta Elisabet Galle
Jungfru Catherine Elisabet Giordan.

När tredje dottern Eva döptes var faddrarna lika imponerande:

Corpralen Carl Magnus Revage, Organisten Jöns Bergman, Madam Helena Elisabet Rosin.

Sven Berg dog 1740 vid 48 års ålder och Elisabeth, som ju inte var mer än 36 år, gifte snart om sig, denna gång med lanthandelsmannen Anders Rosenhagen. I detta äktenskap föddes inga barn, men båda hade barn i tidigare giften. Anders Rosenhagen hade tidigare bott i Kalmar län och Mönsterås och flyttade till Staby, där han levde till sin död 1759. Han var då 70 år. Elisabeth levde sedan som änka till år 1781, då hon dog av ålderdom.

Det var troligtvis två fascinerande kvinnor, som styrde och ställde och satte sin prägel på Staby gästgiveri, denna Elisabeth Staf och före henne farmodern Ingeborg Fredriksdotter. En period från år 1652-1781

1741 **Gästgivare Sven Berg** död 14 d före midsommar **hustru Elisabeth Staf**

Barn: Christoffer, (Eva död) Greta Lisa 4 år. Flickans fasterman f gästgivaren Peter Ståhl.

1835 Gästgivare Per Johan Andersson f. 1835 o h h Hulda Sofia Frisk f. 1839. *HF 1881-1891*

Barn: Alfreda Hildegard f. 1868

Thelda Sofia f. 1870

Karl August f. 1872

Johan Alfred f. 1875

Anton Ossian f. 1879

Ernst Herman Andreas f. 1882

1859 Gästgivare Claus Gustaf Carlberg f. 1819

bördig från Mönsterås HF 1854-1860

o h h Carolina Ståhl f. 1830, bördig från Stockholm

Barn: Carl Gustaf Gabriel f. 1856

Carolina Sofia f. 1858

(Här bör vi ta i beaktande att i Mönsterås fanns ett cafe : Carlsbergs café på Oknövägen) och ett barn blev fel infört i dopböckerna och detta bör vara Carin gift Wallenstein från Gillberga. Detta bör utredas via Vadstena. Detta bortbytta barn, var enligt en källa, en prästdotter.

1874 Gästgivare A.P. Ljungström började tillverka svensköl vid gästgivaregården i Staby. Ölet var gott och särskilt eftersökt, och med sina upp till 12 procent alkoholhalt, verkade det starkt berusande. *Omkring 1900 flyttades tillverkningen över till Huseby bryggeri, Storgatan 80, av Ljungströms son Claes Ljungström, som var ägare till bryggeriet. Tillverkning av svensköl blev förbjuden omkring 1901. Ljungströms bryggeri med tillverkning av läsk och svagdricka blev under många år uppskattad produkt. Företaget upphörde 1953.*

Här fattas säkert flera gästgivare genom åren, men genom granska födda, vigda döda i PLF:s förteckningen eller via Gensline m fl förteckningar kanske läsarna kan uppdatera flera inom yrket gästgivare, och göra dessa tillägg till PLF:s databas och/ eller Högsby Hembygdsförening.

Arrendatorer genom tiderna. 1928 fanns Nils Erik Samuelsson f. 1896 gift sig med Siri Lillie Elonora Rydström f. 1905 bördig från Fagerhult. Vigda 1928. Barn: Karin Sigrid Louise, född 1930-09-11 i Torp Fliseryd
Gunnie Barbro Louise, född 1932-03-21 i Torp Fliseryd

Nästa arrendator Erik Eliasson f 1915 i Högsby gift med Maj-Britt Eliasson f 1920 i Fågelfors med flicknamnet Palm, uppvuxen i Högsby.

Den siste arrendatorn till gästgivaregården hette ? Zettergård och bodde i nuvarande Gretas Grönlunds hus. De arrenderade jordbruket/gården när Gästgiveriet brann 1938 berättar Arne Karlsson (LillArne), en av de många guiderna för Staby.

Från Gästgiveri till Krogar är inte steget så långt. Då Krogen var en föregångare till Gästgiveri.

Ur en tidningsartikel med Redaktör "Amec" hade sam.ställaren en artikel i byrålådan, som jag nu vill delge läsarna. Artikeln är gåva från tidigare ordf. för Långemåla Hembygdsförening Arne Redborn, som sam.ställaren Ch. D. hade mycket gott samar-

*bete med under tiden i Långemåla, då våra intres-
sen var lika, d v s Hembygden. Tack till Arne
Redborn.*

Då Högsby tattare näpstes och superiet fick en knäck.

Under 1800-talets första decennier var Högsby församling, som sig inneslöt även det sedermera självständiga Fågelfors och hade Långemåla som annex, en av de till såväl yttinnehåll som folkmängd största pastoratet i hela skiftet, skrev Amec en gång i en artikel, vilken nu bland andra ingår i en samling hos Långemåla hembygdsförening.

På den tiden, då ännu ingen järnväg förband de viktigaste orterna, och Döderhultsvik hade ett halvsekel eller mera kvar till stadsprivilegierna, gick fororna uppi från landet ut till Mönsterås, som var närmaste utskieppningsort av betydenhet.

Till Mönsterås färdades bönderna med sina timmerlass. Där köpte de sill och salt och andra förnödenheter. På vägen passerade de då Högsby, vars befolkning var känd och fruktad för sina vilda seder.

"**Högsby tattare**" var ett slagord med kuslig realitet bakom. Superiet florerade ohejdat och lönnkrogarna var legio. År 1816 beslutade sockenmännen på stämman, att krögarna på kyrkbacken skulle avhysas och deras nästen brännas.

Detta blev visserligen aldrig verkställt, men det vittnar om att läget var så förtvivlat, att man ansåg sig böra tillgripa kraftåtgärder för att få bukt med sedeslösheten.

Fjorton krogar från Staby till Hanåsa: Det lär ha funnits inte mindre än fjorton krogar efter vägen från Staby till Hanåsa, och det hände allt som oftast att kyrkobesökare från den stora församlingens utkanter efter gudstjänsten tog in på någon av dessa krogar och rumlade om i flera dagar, innan de åter vände näsan hemåt.

Om detta upprepades ofta, och det gjorde det i alltför många fall, så förstår man ju hur de supiga böndernas gårdar blev skötta och vart det tog vägen med deras ekonomi till slut.

Fasttagen..... Det var en gång en bonde, som for från Vetlanda till Mönsterås för att köpa salt. Han varnades före avfärden för att passera genom Högsby sedan mörkret fallit på.

Färden till "Åsen" gick bra och han kom oantastad förbi de farliga ställena. Men när han gjort sitt sina uppköp och skulle återvända, hade han blivit så fördröjd att han insåg det omöjliga i att hinna passera Högsby före

mörkningen, Det var emellertid månljus och bra före, och han hade en snabb springare i skacklarna, varför han beslöt att ta risken.

När han passerade krogen i Staby, stod en man utom knuten och ropade till honom att stanna. Bonden bara piskade sitt ök, och körde vidare. Nere i allén blev han i alla fall fasttagen av några vilda sällare. En hängde sig i tyglarna framme vid hästens huvud och fick på så sätt ekipaget att stanna, medan de två andra från var sin sida klängde sig upp i släden och försökte kasta ut körkarlen.

Gällde livet..... Denne som insåg att det kunde gälla livhanken, lät pisksnärtan svepa över ansiktet på den, som höll i tyglarna, knuffade ner de båda andra inkräktarna, gav hästen ett par duktiga rapp och kom så loss.

I rasande fart gick det norröver. Flera gånger var skjut- sen nära att bli hejdat. Vedträn och flaskor susade mot den, till och med skott avlossades. Men undan gick det, och väl uppe på "Singlebacken" hade han farorna bakom sig. Då lär han ha givit sig själv ett löfte, att det var sista gången han vågade livet på sådant sätt.

Allén som nämns i denna artikel är alldeles nedanför vattenverket. Då det var allé utmed hela sträckan mellan Staby och Högsby. Singelbacken måste vara Hanåsabacke, där marknaden hölls och sporten att tävla genom singla slant var en mycket stor vana, då det gällde tvister eller dylikt.

Platsen, där det singlades slant, låg strax framför det i dag stora vattentornet och kallades för singelplatsen, berättar Sven Furuskog, en ovärderlig källa till bydokumentationerna. Tack Sven Furuskog!

En annan singelplats finner vi i Värlebo/Källtorpdokumentationen Se gärna den. Finns på Biblioteket Högsby.

Prosten Wimmerstedt, som var den stora församlingens andliga överhuvud, hade kommit till hög ålder och hade hjälppräster. En av dessa "konsistorie skjutshästar" lär ha varit en kraftfull ung man, som satt sig för att göra slut på det vilda och fördärvliga kroglivet i och utom kyrkbyn.

Strafftal..... Uppåt Trippen till bodde en av lönnkrögarna, kallad "Nisse på Berget". Hos honom var dryckeslaget i full gång en söndagskväll, då den unge prästen, klädd i kappa och krage, oombedd steg därin och höll ett ljungande strafftal till de församlade fyllbultarna.

Forts. på sista sidan

Nytt eller uppdaterat efter PLF-nytt nr 108

Datum	Församling	Kod	Födda	Vigda	Döda	Inflytt.
20140110	Alböke	ALB	1943			
20140124	Algutsrum	ALG	1943	1943		
20140227	Asby	ASB		1909-1935		
20140331	Björnsäter	BJÖ	1861-1913		1861-1900	
20140110	Borgholm	BOR	1943			
20140110	Bredsätra	BRE	1943			
20140109	Böda	BÖD	1688-1943		1713-1971	
20140110	Egby	EGB	1943			
20140319	Fagerhult	FAG	1943			
20140228	Fornåsa	FOÅ	1803-1835	1803-1835	1803-1835	
20140115	Föra	FÖR	1943	1943		
20140122	Gamleby	GAM		1936		
20140129	Glömminge	GLÖ		1943		
20140227	Grebo	GRE		1895-1932		
20140129	Gräsgård	GRÄ		1943		
20140129	Gårdby	GÅY		1943		
20140318	Gårdeby	GBY	1882-1894		1756-1815	
20140123	Gårdveda	GÅR	1943	1943		
20140401	Hagby	HAG	1932-1936	1951-1954	1901-1946	
20140107	Hallingeberg	HAL	1942-1943			
20140402	Halltorp	HAT			1931-1946	
20140301	Herrberga	HER		1633-1710 1731-1800		
20140130	Hultsfred	HED	1943	1943		
20140313	Hägerstad	HÄG	1879-1895			
20140203	Hällberga	HÄL		1871-1889	1871-1889	
20140305	Hällestad	HEL	1636-1641 1644 1647 1649-1650 1653 1655-1657 1659-1707	1636-1639 1650-1748	1636-1640 1650-1651 1653-1745	
20140115	Högby	HÖY		1943		
20140202	Järeda	JÄR	1943	1943		
20140320	Kisa	KIS	1838-1851			
20140115	Källa	KÄL	1943	1943		
20140316	Kättilstad	KÄT	1927-1943	1921-1943		
20140130	Köping	KÖP		1943		
20140123	Lönneberga	LÖN	1943	1943		
20140130	Löt	LÖT		1943		
20140402	Mortorp	MOR			1901-1946	
20140208	Målilla-Gårdveda	MÄL	1943	1943		
20140131	Mönsterås	MÖN				1871-1877
20140122	Mörlunda	MÖR	1943	1943		
20140320	Normlösa	NOR		1633-1721 1725-1800		

Datum	Församling	Kod	Födda	Vigda	Döda	Inflytt.
20140319	Norra Vi	NVI	1879-1923			
20140312	Oppeby	OPP	1933-1943	1895-1919 1929-1943		
20140116	Pelarne	PEL	1695-1696 1713 1943	1675 1688 1690-1695 1700 1937-1966	1690-1695	
20140204	Ukna	UKN	1680-1697 1701-1765 1767-1941			
20140116	Rumskulla	RUM	1943			
20140226	Räpplinge	RÄP	1664-1943		1664-1972	
20140130	Svinhult	SVH	1887-1894			
20140226	Söderköping	SÖG		1909-1940		
20140115	Tidersrum	TID		1936-1969		
20140117	Tjällmo	TJO	1891-1895			
20140210	Vena	VEN	1943	1943		
20140203	Ventlinge	VEL		1943		
20140203	Vickleby	VIC		1943		
20140224	Vimmerby Landsf.	VLA	1938-1943			
20140210	Virserum	VIR	1943	1943		
20140224	Vist	VIT		1918-1941		
20140402	Voxtorp	VOX			1937-1946	
20140124	Vreta Kloster	VRE		1916-1928		
20140305	Vårdsberg	VÅR		1861-1872		
20140116	Västervik	VVK		1942-1953		
20140225	Västra Ryd	VRY		1895-1921		

Nu har vi snart 5 000 000 poster i databasen

Brevfrågor på databasen sänds till
PLF, Box 23, 572 21 OSKARSHAMN

Tel. Arbetsstugan 0491-76 08 78

Telefontider till PLF-lokalen:

Tisdagar 13.⁰⁰ - 16.⁰⁰

Plusgironummer 40 09 38-7

Bankgironummer 386-0475

E-post: info@plfoskarshamn.se

Du kan också skicka dina frågor via vår hemsida, som du når med adressen www.plfoskarshamn.se.

Under rubriken internet-sökning hittar du vårt elektroniska formulär. Eller direkt med frankerat kuvert (2 x 6 kronor) till

PLF, Box 23, 572 21 Oskarshamn

Tel. 0491-76 08 78

Edith Carlsson, Kumlemar 304

380 53 FLISERYD Tel. 0491-930 14.

Kostnader för brevfrågor

Vi tar **40 kronor per svar** enligt det särskilda frågeformuläret eller för brev med max fem frågor.

Vi tar **80 kronor för samma tjänster** till icke medlemmar.

Sänd också med ett

frankerat svarskuvert (2 x 6.00 kr = frimärke)!

Avgifterna för svar på brevfrågor sändes in via plusgiro. OBS! Sänd ej kontanter tillsammans med sökblankett och brev.

Pengarna sänds via plusgiro. Meddela på talongen, vad pengarna är avsedda för. Det kan ibland uppstå missförstånd om detta.

Nästa nummer av PLF-nytt kommer ut den 20/8 2014

Nr	Namn	Postadress	Postnr Postort	Telefonnr
3164	Lennart Wallster	Rimsmedsvägen 7 A Lgh 1202	393 52 KALMAR	0480-246 32
3165	Per-Olov Sjölund	Krikonstigen 54	196 32 KUNGSÄNGEN	08-581 661 51
3166	Bernt Harrysson	Grytholmsgatan 6	572 40 OSKARSHAMN	0491-833 73
3167	Carin Tingvall	Rundsvallen 280	442 94 YTTERBY	
3168	Per Larsson	Laxvägen 7	647 92 MARIEFRED	0158-107 03
3169	Christer Ihregren	Stationsgatan 16 D	360 50 LESSEBO	0470-262 60
3170	Mats O Jansson	Månadsvägen 22 Lgh 1201	177 42 JÄRFÄLLA	08-580 365 78
3171	Tommie Holm	Stora Laxemar	572 95 FIGEHOLM	0491-670 97
3172	Anders Barck	Alhemsvägen 14 B	182 62 DJURSHOLM	08-753 64 24
3173	Kendal Johnson	11566 Jay Street	80020 Westminster	USA
3174	Marie Karlsson	Laxgatan 43	593 40 VÄSTERVIK	0490-181 65
3175	Lena Johansson	Habbetorp 502	383 92 MÖNSTERÅS	0499-135 80
3176	Marita Sparrfors	Trutgränd 5	383 35 MÖNSTERÅS	0499-126 39
3177	Boel Krüger	Boslät 201	383 91 MÖNSTERÅS	0499-120 52
3178	Ann-Christine Ryd	Blåklintvägen 6	195 42 MÄRSTA	
3179	Anders Österman	Parkgatan 2 Lgh 1201	572 57 OSKARSHAMN	0491-131 28
3180	Inger Klangh Gummesson	Terrassvägen 7 A Lgh 1201	572 55 OSKARSHAMN	0491-177 97
3181	Anders Brorson	Skeppsbron 3 Lgh 1201	572 57 OSKARSHAMN	0491-175 38
3182	Curt Ågren	Vides väg 5	572 50 OSKARSHAMN	0491-104 49
3183	Monica Holgersson	Krihemsgatan 20	570 91 KRISTDALA	0491-705 86
3184	Agneta Aglert	Folkungavägen 22 Lgh 1301	177 35 JÄRFÄLLA	
3185	Stig Karlsson	Stockrosgatan 1 A	375 36 EK SJÖ	0381-214 94
3186	Gunvor Runborg	Veningehult 3	572 91 OSKASHAMN	0491-650 81
3187	Magnus Bjuhr	Forsvägen 60	187 42 TÄBY	08-756 78 54
3188	Birgitta Lindholm	Axel Wennergrens väg 10 Lgh 1402	135 39 TYRESÖ	08-742 28 68
3189	Lars Björkqvist	Grytholmsgatan 7	572 40 OSKARSHAMN	
3190	Anna Olheden	Kustvägen 63	570 90 PÅSKALLAVIK	0491-970 97
3191	Svante Lundgren	Hamarskjöldsvägen 4	392 30 KALMAR	0480-174 69
3192	Carina Töm	Krokshult , Källehult 1	570 91 KRISTDALA	0491-720 03
3193	Anette Silvergran	Slättgårdsvägen 62	129 42 HÅGERSTEN	08-88 34 45
3194	Lena Eklöf	Koverhult 201	383 92 MÖNSTERÅS	0499-126 54
3195	Ing-Marie Åkerö	Lövbergagatan 28 E	593 37 VÄSTERVIK	0490-101 88
3196	Ingvar Herloff	Skorstensvägen 4	393 63 KALMAR	0480-47 46 46
3197	Börje Fransson	Capellavägen 17	393 51 KALMAR	0480-250 64
3198	Monica Waltersson	Imbramåla Stenbo	572 95 FIGEHOLM	0490-720 68

Forts. från sidan 9

Den unge prelaten skrädde sannerligen inte orden. Kroggästerna satt bara och glodde på honom utan att svara. Men krögarefar själv, som fann sig "lovliga" gärning hotad, protesterade desto livligare.

"Här har du ingenting att skaffa," röt han. "Du som är präst, ska hålla dej till din kyrka- här reder vi oss dej förutan!"

Nu ska vi prata..... Då gick adjunkten fram till bordet i krogens mitt, sopade undan flaskor och glas tills han fick en plats fri, där han kunde lägga sina prästerliga insignier, kappan och kragen, vände sig sedan till kroggästerna och sa: "Där ligger prästen. Nu skall

jag tala med er på ett annat sätt, som ni kanske bättre förstår." Varpå han satte igång med ett slående och ett handgripligt sätt att översätta begreppet ecklesia militans för fulla småländska bönder.

Kunder och krögare, flaskor och glas åkte med buller och bång ut genom fönster och dörrar. Till sist, när lokalen var rensad från all styggelse, tog prästen på sig kappa och krage och gick därifrån.

Den unge adjunkten var, om traditionen talar sant, en av de namnlösa pionjäreerna för en bättre tid, som skulle komma efter hand. I hans spår följde andra, och undan för undan försvann de vilda sederna.